

ČESKO-NĚMECKÉ VZTAHY

PhDr. Vladimír Novák, CSc.

K problematice německé menšiny v České republice

Zemské shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku: venkovská centrála mnichovského „landsmanšaftu“?

Když zmlkly v Evropě v květnu 1945 zbraně 2. světové války, bylo na Spojencích, aby rozhodli o dalším osudu poraženého Německa a jeho obyvatelích, i o Němcích, žijících v zemích německými nacisty donedávna okupovaných. Zásadní stanovisko, připravované ovšem již měsíce a roky předem, padlo na Postupimské konferenci na přelomu července a srpna 1945 i v různých následujících jednáních. Německo draze zaplatilo za vyvolání války, za utrpení, které páchali hitlerovci v uplynulých letech na obyvatelích zemí, které těsně před válkou či v jejím průběhu obsadili. V zájmu budoucího mírového vývoje v Evropě byl proveden z několika států odsun Němců, Německo ztratilo část svých území na západě i na východě. V zájmu denacifikace mělo dojít k potrestání těch, kteří přivedli k moci nacistický režim a rozpoutali válku. V zájmu demokratického vývoje budoucího Německa byly krátce po válce dočasně zakázány politické strany, spolky a jiné instituce Němců. Byly stanoveny reparace a mnoho jiných omezení krátkodobého či dlouhodobého rázu. To se týkalo i Němců v Československu.

Odsun z naší republiky postihl téměř 3 milióny Němců. V prvních měsících po skončení války byli němečtí občané znevýhodněni v lístkovém přidělu potravin a různého zboží, byla na ně uvalena pracovní povinnost, nemohli zakládat vlastní organizace. První noviny v německém jazyce – Aufbau und Frieden – začaly vycházet až v roce 1951 apod. Plnou rovnoprávnost získala německá menšina u nás jako celek až v roce 1968, kdy byly schváleny nové ústavní zákony a to především ústavní zákon č. 144/1968 Sb., o postavení národností v Československé socialistické republice. Projevem tohoto vývoje bylo v roce 1968 založení Kulturního svazu občanů Československa německé národnosti (Kulturverband der Bürger deutscher Nationalität der Tschechoslowakei). Od té doby zasedali představitelé svazu jako poslanci v Národním shromáždění, v České národní radě a v řadě dalších institucí, především v lidosprávě. Pochopitelně, že ne všechno bylo hned ideální. V životě našich německých spoluobčanů přetrvávaly různé problémy, které se dařilo jen pomalu řešit. Tím spíše je nutno ocenit, že jak Kulturní svaz občanů německé národnosti, tak podstatná část Němců vůbec, se distancovali od revanšismu. Ten byl – a dosud je – v sousedství Spolkové republiky Německo představován tzv. Sudetoněmeckým landsmanšaftem, dále jen „SL“, který usiloval různými cestami pronikat i k nám, k čemuž využíval probíhající studené války.

Shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku

„Sametový“ převrat v listopadu 1989 otevřel dveře diskusím v německé menšině, jak dál. Část této menšiny začala u nás hrát „pátou kolonu“ a tak ji nazvali sami někteří funkcionáři německé pracovní skupiny zasedající 24. 10. 1992 v Liberci. Připravovala a vytvářela podmínky pro pronikání revanšismu. Pokusy některých osobností z řad německé menšiny o likvidaci uvedeného Kulturního svazu neuspěly, i když někteří členové tento svaz opustili, Kulturní svaz občanů německé národnosti tyto útoky přežil a v České republice působí dodnes.

Do čela německé menšiny se pokoušel prosadit Svaz Němců v Československu (Verband der Deutschen in der Tschechoslowakei – VdD), založený na počátku roku 1990, který hned od svého vzniku navázal těsné kontakty se SL. V různých krajích

republiky vzniklo i několik dalších organizací německé menšiny. Snahy o jejich podřízení Svazu Němců však neuspěly a tak došlo k určitému kompromisu. Regionální svazy, mající různé názvy i různorodou představu o své funkci, zachovaly svou faktickou samostatnost a jen volně se sdružily v květnu 1992 do Pracovního společenství německých svazů (Arbeitsgemeinschaft deutscher Verbände – AdV). Ukázalo se však, že vedení AdV bez větších pravomocí je bezzubé, nemůže vystupovat reprezentativně při různých stycích s jinými subjekty v České republice či v jednání s „landsmanšaftem“ v Bavorsku, což brzdilo celou činnost.

Tak byl v listopadu téhož roku 1992 vytvořen další orgán německé menšiny, který měl existující nedostatky překlenout. Dostal název Zemské shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (Landesversammlung der Deutschen in Böhmen, Mähren und Schlesien, dále jen „LV“). Není bez zajímavosti, že k jednání o tomto řešení, o vytvoření LV, došlo na druhém zasedání Pracovního společenství, které se konalo nikoli v České republice, ale ve výukovém středisku SL v Bad Kissingenu v Německu. To samo již napovídá dost o vztahu některých funkcionářů německých spolků u nás s SL. Pracovní společenství AdV bylo integrováno do Shromáždění Němců LV. Jeho vrcholné vedení se skládá z 51 delegátů volených v jednotlivých regionech podle počtu jejich členů. Shromáždění Němců je dnes střečovou organizací 24 regionálních svazů, které si ale ponechávají poměrně značnou samostatnost. Spolkový život občanů sdružujících se do jednotlivých regionálních svazů probíhá především v místních skupinách, kterých má každý svaz zpravidla několik desítek. Jsou skupiny mající jen pár členů, jiné jsou podstatně větší. Jejich aktivity jsou dány mnoha faktory, především však tím, že naprostou většinu členstva tvoří osoby staršího věku. Jen těžko se daří získávat mladé lidi. V popředí činnosti skupin jsou besedy se známými osobnostmi, vzpomínky na minulost, kulturní a hudební produkce – ve zvláštní oblibě jsou hudební a taneční krojovaná vystoupení, odpovídající danému regionu, výlety na památná místa připomínající „sudetoněmeckou“ historii.

V poslední době zesilují akce politického charakteru, reagující na problémy postavení německé menšiny u nás dříve a nyní, s přídechem větru vanoucího z Mnichova. Proto nechybějí ani setkání s těmi Němci, kteří byli od nás v poválečné době odsunuti do Německa a Rakouska. To vše stojí ovšem nemalé finanční prostředky, které místní skupiny nemají a vyžaduje také osobní aktivity členů, kterým však brání jejich seniorský věk. Určitým řešením proto jsou tzv. střediska setkávání (Begegnungszentren – BGZ), vytvořená ve větších městech, především tam, kde žije více Němců pohromadě. Tato střediska jsou finančně i jinak poměrně štědře dotována a to nejen z vlastních zdrojů výše uvedených institucí německé menšiny v České republice, ale i oficiálně ze Spolkové republiky Německo. Mohou si proto troufnout i na závažnější akce, než malé místní skupiny. Posláním BGZ není jen napomáhat sdružování členů německých organizací v tom kterém místě nebo regionu. Mají také podněcovat kontakty s českými občany a jejich ovlivňování ve smyslu politické linie organizací německé menšiny u nás. Střediska setkávání, resp. jejich pobočky, jsou zvláště v severních a severozápadních Čechách – v Liberci, Smržovce, Trutnově, Chomutově, Vejprtech, Horním Slavkově, Chebu a Plzni, v Brně a na severní Moravě a ve Slezsku – v Moravské Třebové, Opavě, Ostravě, Havířově, Šumperku, Novém Jičíně, Hlučíně, Kravařích a Krnově. Původně bylo BGZ i v Českých Budějovicích, které svými aktivitami bylo dosti známé, jeho činnost byla ale ukončena.

Jakýmsi ústředním a vzorovým střediskem měl být podle původního záměru Dům

Petra Parléře (Peter-Parler-Haus) v Praze. Mezi jeho priority patřilo pořádání různých symposií, seminářů a jiných podobných akcí – například tzv. česko-německých dialogů, pořádaných bavorskou nadací Hanse Seidela (blízkou CDU), Unii pro dobré sousedství česky a německy hovořících zemí a Svazem Němců regionu Praha a střední Čechy, apod. Toto vzorové středisko bylo pro malý zájem o akce zde pořádané zrušeno. Dost paradoxně tak v hlavním městě České republiky žádné BGZ není.

Poté, co se Shromáždění Němců ustavilo, dospělo jeho vedení k poznatku, že bude účelné a potřebné vydávání vlastního věstníku, kterým by informovalo členy o činnosti Shromáždění, ve kterém by došlo k výměně zkušeností z práce místních i regionálních organizací, atd. Tento úmysl byl posléze realizován v podobě přílohy k pražskému německému týdeníku Prager Zeitung, ke kterému byl jedenkrát měsíčně přiložen Zemský oznamovatel (Landes-Zeitung), připravovaný Shromážděním Němců. Prager Zeitung byly určeny nejen českým Němcům, ale především návštěvníkům Prahy z ciziny, kterých k nám, zvláště jako turisté, začaly přijíždět tisíce. V Prager Zeitung získávali cizinci informace o současném dění v Praze, o pražské kultuře, výstavách, divadlech, událostech a zajímavostech. Shromáždění Němců se tak dostávalo do povědomí těchto čtenářů, i když to nebyl hlavní smysl vydávání této přílohy.

V roce 1998 však rozhodla česká vláda v souladu s našimi právními předpisy o tom, že tiskový orgán Shromáždění Němců musí být vydáván samostatně, finančně odděleně od Prager Zeitung. K tomuto rozhodnutí byla vláda České republiky nucena, protože finančně výrazně Zemskému shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku a jeho tiskovému orgánu pomáhala. Od roku 1999 tak vychází věstník Shromáždění – čtrnáctideník Zemské noviny (Landes-Zeitung) samostatně. Svým obsahem plně odpovídá tematickému zaměření Shromáždění Němců, jeho politické linii. Je orgánem, který sjednocuje činnost místních skupin i regionálních svazů s představami vedení Shromáždění Němců. Počtem pracovníků redakce zřejmě nevyniká, nicméně žurnalistické zpracování je na velmi dobré úrovni. Velkou předností jsou četné příspěvky z jednotlivých regionů, z činnosti místních skupin a organizací, což svědčí o poměrně velkém okruhu dopisovatelů. To výrazně zvyšuje čtivost těchto novin. Současně s tím je nutno konstatovat, že Landes-Zeitung stále více (v porovnání s léty počátečními) akceptují ideje a postoje „Sudetoněmeckého landsmanšaftu“. Výběrem a zpracováním témat jsou Landes-Zeitung mnohdy prodlouženou rukou oficiálního týdeníku „landsmanšaftu“ Sudetendeutsche Zeitung. To plně odpovídá linii, kterou reprezentoval dosavadní prezident Shromáždění Němců Hans Korbel, jehož postavení v čele Shromáždění Němců bylo zřejmě značně autoritativní. Shromáždění Němců zřídilo před několika lety i dvě vlastní nadace. První z nich, nynější obecně prospěšná společnost BOHEMIA Troppau se sídlem v Opavě, je zaměřena na podporu rozvoje malého a středního podnikání Němců. Do jejich čela byl nedávno zvolen jako předseda správní rady a dozorčí rady W. Piverka. Podnikatelům poskytuje velmi výhodné půjčky, odborné poradenství, apod. Za dobu své činnosti předložila téměř sto projektů. Není sporu o tom, že takovéto akce přispívají k větší autoritě Shromáždění Němců nejen mezi podnikateli z vlastních řad, ale mezi celou německou menšinou v Čechách.

Totéž platí i o druhé obecně prospěšné společnosti - „Vzdělávacím a sociálním díle“ (Bildung und Sozialwerk – BUSOW) se sídlem v Liberci. To je využíváno ještě širším okruhem občanů německé národnosti. Vydatně například pomohla postiženým velkými povodněmi v nedávných letech. Obě společnosti působí v těsném kontaktu s obdobnou společností, existující v rámci „Sudetoněmeckého landsmanšaftu“, odkud

plynou nejen odborné zkušenosti, ale i jiné druhy pomoci. V současnosti je však situace jiná. Ing. R. Neugebauer, CSc., ředitel Bohemia Troppau, o.p.s., nás informoval: "Sdělují, že BOHEMIA Troppau, o.p.s., ani Bildung und Sozialwerk nemají formálně ani neformálně nic společného s případnými obdobnými institucemi zřízenými Sudetoněmeckým krajským sdružením.

„Sudetoněmecký landsmanšaft“ a Zemské shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku.

V předchozím textu byla již několikrát zmínka o vztahu „Sudetoněmeckého landsmanšaftu“ a Zemského shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Je nutno zdůraznit, že tento vztah patřil k nejzákladnějším pilířům v celém dosavadním vývoji Zemského shromáždění Němců od samého počátku jeho existence v roce 1992 a v budoucnu by se měl ještě prohlubovat. „Sudetoněmecký landsmanšaft“ usiloval o ovlivňování vývoje v Československu a tím i německé menšiny již před převratem v listopadu 1989 a před založením Zemského shromáždění Němců. Hledal různé ilegální cesty, jak k nám pronikat, jak pomáhat především těm silám, které byly ochotny naslouchat revanšistickým choutkám „landsmanšaftu“. Nikdy přitom netajil své základní úmysly, které se bytostně dotýkaly všeho československého lidu: Zrušení odsunu a právo na návrat sudetských Němců do své bývalé vlasti, požadavky na náhradu za majetek zkonfiskovaný na základě závěrů Postupimské konference a dalších spojeneckých jednám po porážce nacistického Německa, zejména Pařížské reparační dohody.

Bohužel nutno konstatovat, že v tomto tažení „landsmanšaftu“ sehrála významnou roli (západo)německá katolická církev, která držela ochrannou ruku nad „landsmanšaftem“ a revanšisty. Ackermann Gemeinde, obec sdružující odsunutě Němce z Československa katolického vyznání, byla předchůdkyní a poté nejpevnější složkou „landsmanšaftu“. Toto ocenil i kardinál Vlk, když v lednu 1999 prohlásil: „Již v době vlády komunismu katolická církev v Německu různými cestami pomáhala tehdejšímu Československu – finančně a materiálně. Zvláště bych chtěl zdůraznit časté kontakty Ackermann-Gemeinde a při této příležitosti za to poděkovat“. Byla to Ackermann Gemeinde, která pak stála od prvního dne převratu roku 1989 u ovlivňování a vytváření takových organizací německé menšiny u nás v Československu, které by se měly podřídit revanšistickému působení „Sudetoněmeckého landsmanšaftu“. Souběžně a postupně s činností této obce začali působit i daní představitelé „landsmanšaftu“ a jeho složek. Názory na to, do jaké míry a jakým způsobem se mají odsunutí Němci angažovat v Československu po „sametovém“ převratu, zvláště pokud jde o aktivizaci německé menšiny, však nebyly zcela jednotné.

O tom svědčí např. vystoupení představitele sociálně-demokratické Seligerovy obce (Seliger-Gemeinde) Gerolda Umanna na česko-německém diskusním fóru v listopadu 1995 v Praze: „Není správné, když „Sudetoněmecký landsmanšaft“ vysílá do České republiky své emisary, aby zde zakládali organizace občanů německé národnosti. Mělo by to být ponecháno plně na rozhodnutí občanů německé národnosti v České republice, jaké organizace si chtějí zakládat.“ A skutečně, velká část občanů německé národnosti u nás se rozhodně o revanšistická lákadla z Německa nijak nezajímala, či zůstala lhostejná. Mnohé organizace, především Kulturní svaz občanů německé národnosti České republiky se revanšistickému nátlaku odmítly podřídit a dál

šly svou cestou nezávislosti (a proto se také nijak nepodílely na velkém toku marek, plynoucím do vznikajících organizací z Německa). Oficiální kontakty s představiteli mnichovského „landsmanšaftu“ navázal, jak uvedl v pořadí druhý prezident Shromáždění Němců Walter Piverka, již tehdy vzniklý Svaz Němců v Československu (VdD) na jaře 1990 a po něm i o něco později založené Shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Toto Shromáždění zakotvilo tyto kontakty dokonce do svých stanov: „Shromáždění prosazuje účinnou spolupráci ... s krajanskými sdruženími, zejména ve Spolkové republice Německo a v Rakousku.“ Peníze pro Shromáždění Němců i některé další instituce u nás plynuly z Německa oficiálně, mj. prostřednictvím velvyslanectví SRN v Praze, resp. Přes mnichovský „Sudetoněmecký landsmanšaft“. O tom, kolik finančních prostředků ze sousedního Německa plynulo neoficiálně různými kanály, se lze jen dohadovat; že nešlo právě o malé částky, není nutno pochybovat. Pořádání různých konferencí, seminářů i jiných akcí, kterých se zúčastňují desítky i stovky účastníků, není právě levná náležitost a na to tehdejší pokladna německých spolků a sdružení u nás rozhodně nestačila.

Dárci z Německa nedávají samozřejmě peníze nazdařbůh, ale očekávají pozitivní výsledky. Tam, kde nebyly, vyschl i přítok financí. Příklad: Byla tu již zmínka o ukončení činnosti pražského Domu Petra Parléře. Chloubou tohoto zařízení, sídlícího v paláci v Praze Bubenči, se stal velký reprezentativní sál pro hojně navštěvovaná shromáždění, byly zde ale i menší místnosti pro běžné přednášky a jiné pořady. K dispozici byla velká knihovna a čítárna a také kanceláře prezidenta Shromáždění Němců a jeho sekretariátu. Ubytovací zařízení v paláci mohlo přijmout i více hostů. V listopadu 1993 byl Dům Petra Parléře slavnostně otevřen za účasti mnoha prominentů, mj. i představitel „Sudetoněmeckého landsmanšaftu“ Neubauera. Měl se stát centrem německé menšiny v Praze i krystalizačním bodem veřejného života. Tyto naděje se ale nesplnily, o nabízené mocnosti širokého využití nebyl patřičný zájem. Dům zůstával většinou bez návštěvníků, akcí bylo poskrovnu. Jedinou trvalou aktivitou byly různé schůze a provoz některých kanceláří. Prezident Shromáždění Němců H. Korbel k tomu uvedl v Landes-Zeitungu: „Už v roce 1995 bylo zrušeno středisko setkávání Praha a správa domu přešla na Shromáždění Němců. Ani jemu se však nepodařilo naplnit velké prostory životem a tak není divu, že jednoho dne bonnské ministerstvo vnitra jako hlavní sponzor Domu jej jako nevyužitý a příliš drahý opustilo... Dům byl k 31. červenci 1999 uzavřen“.

Vztah Shromáždění Němců a některých dalších organizací německé menšiny k „Sudetoněmeckému landsmanšaftu“ hrál od počátků jejich existence vždy prioritní roli a zdaleka nebyl a není rovnoprávný. Představitelé SL požadovali bez reptání patřičnou loajalitu. To na druhé straně ne vždy někteří činitelé z řad německé menšiny akceptovali a troufli si mít odlišné názory. Druhý prezident Shromáždění Němců Walter Piverka v době, kdy končil svou tříletou funkci v roce 1998 uvedl: „My jsme vždy vyhnání nazývali vyhnáním, my jsme vždy vyhnance označovali našimi bratry a sestrami. Současně jsme vždy také kritizovali ty, kteří žijí jen minulosti a z nás chtěli udělat jen pouhý nástroj svých překonaných představ.“ K poměrně ostrému střetu názorů mezi představiteli „landsmanšaftu“ a některými funkcionáři Shromáždění Němců došlo zvláště v době připravované německo-české deklarace, která byla posléze schválena v roce 1997. Zatímco „Sudetoněmecký landsmanšaft“ a především jeho nejvyšší představitel Franz Neubauer stáli ostře proti této deklaraci, protože jim připadala příliš vzdálená jejich revanšistickým představám, pak Shromáždění Němců se přiklánělo spíše ke schválení deklarace. W. Piverka například uvedl: „Křečovitě odmítání deklarace některými zástupci

vyhnanců působí nejen nerealisticky, ale především neodpovídá faktické skutečnosti.“ Takový postoj Piverky nebyl akceptovatelný pro Neubauera, který vyžadoval od Shromáždění Němců a jeho představitelů daleko tvrdší postoj a podporu svých stanovisek. Situace se dosti ostře vyhroutil. Například na sjezdu odsunutých Němců z ČSR v Norimberku v roce 1997 byl přivítán jako vedoucí delegace Shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku pan Hans Korbel, doprovázený desítkami členů Shromáždění, přestože byl přítomen i tehdejší prezident Shromáždění Němců Piverka. Ten nedostal ani slovo, aby vysvětlil účastníkům této největší sudetoněmecké akce pořádané každým rokem své stanovisko.

Krátce poté byl do čela shromáždění Němců zvolen místo Piverky Hans Korbel, který odpovídal linii Franze Neubauera, Shromáždění Němců pod jeho vedením tak nastoupilo daleko ostřejší kurz, odpovídající funkci páté kolony revanšismu proti zájmům České republiky. V následujících letech se společné aktivity „Sudetoněmeckého landsmanšaftu“ a Shromáždění Němců výrazně rozšířily. Uskutečnily se desítky různých akcí, které měly posílit přílnutí Němců z České republiky k mnichovskému krajanskému sdružení a jemu blízkých spolků. Došlo k výrazné infiltraci již známých (výše uvedených) představ „landsmanšaftu“ – odsouzení odsunu, právo na návrat odsunutých Němců zpět do České republiky, jejich majetkové odškodnění apod. Jestliže „landsmanšaft“ v minulosti formuloval požadavky především z hlediska zájmů Němců, kteří byli přesídleni do Německa, pak nyní se stále víc orientuje i na postavení Němců, kteří do odsunu nebyli zařazeni a zůstali zde, v českých zemích. „Landsmanšaft“ stále víc vystupuje v roli „ochránců“ všech Němců z obou stran hranice. Toto zaměření pak akcentuje i „česká strana“, tj. Shromáždění Němců. A nejen pasivně akcentuje, ale sama tomu dodává své. Do tohoto zaměření spadá například cesta prezidenta Korbela v listopadu 2000 do Berlína, na jednání pracovní skupiny CDU/CSU pro vyhnance a uprchlíky. Byl pozván předsedou skupiny poslancem Spolkového sněmu Koschykem, aby informoval o postavení německé menšiny v České republice, o její údajné diskriminaci a utiskování ze strany Čechů. Tato bezprecedentní cesta naznačila nový prvek v činnosti a zaměření Shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. V zápětí nato, v prosinci 2000, odjela s podobným posláním delegace tří nejvyšších představitelů Shromáždění Němců – opět její prezident Korbel a dvě viceprezidentky Kuncová a Štrossová – do Mnichova na pozvání „landsmanšaftu“.

Třídenní jednání bylo zaměřeno k širokému okruhu otázek. Jak se později ukázalo, mělo posloužit k vytvoření nového přístupu Shromáždění Němců v realizaci svých představ o postavení německé menšiny v České republice. Delegace se především setkala s mluvčím „landsmanšaftu“ a předsedou bavorského zemského sněmu J. Böhem. Informovala ho o postavení a současných problémech německé menšiny. Zvláštní pozornost věnovala rehabilitaci Němců za utrpená příkoří a bezpráví, za pobyt v pracovních táborech a nucené pracovní nasazení po skončení války v roce 1945 aj. U kulatého stolu se delegace setkala s prof. Pietschem, odpovědným za kulturní činnost „landsmanšaftu“ a s představitelem „Sudetoněmecké mládeže“ Pflogerem. Těžištěm této diskuse byly principy a cíle vzájemné spolupráce v zájmu německé menšiny v České republice, hledání dalších podnětů a možnosti součinnosti. Podkladem pro toto jednání se staly „Zásady pro hranice překračující spolupráci s německou menšinou v České republice“, které vypracovalo Shromáždění Němců. Podrobně byly projednány společné akce v nastávajícím roce 2001. Jednou z nejvýznamnějších byl společný seminář v Bad Kissingenu pro kulturní referenty

místních a regionálních organizací „landsmanšaftu“ a Shromáždění Němců v listopadu 2001. Přednášeli zkušení odborníci jak z německé, tak z české strany. Velký důraz byl položen na zájezdy odsunutých Němců do míst v Čechách a na Moravě, odkud byli oni či jejich rodiče odsunuti, a na setkání s Němci, kteří zde zůstali. Došlo k dohodě, že na „sudetoněmecký den“, který se bude konat v roce 2001 v Augsburgu, bude pozváno kolem dvou tisíc Němců z České republiky. Projednána byla i pomoc „landsmanšaftu“ existujícím střediskům setkávání (BGS) v České republice jak finanční, tak například knihami, jako je W. Jaksche „Cesta Evropy do Postupimi“, tzn. zabývajícími se sudetoněmeckou problematikou. Druhý okruh spolupráce, který byl odsouhlasen, se týká mládeže. Byly kritizovány četné nedostatky, které v tomto směru trvají a posouzeny společné akce, kterými by se mělo setkávání mládeže z obou stran posílit. Počítá se s návštěvami divadelních skupin mládeže, hudebních a tanečních souborů, účasti na studentských soutěžích, zaměřených zvláště na sudeto-německo-české dějiny i současnost. Významná úloha v tomto mládežnickém a kulturním sbližování „vyhnanců“ a jejich potomků s „českými“ Němci musí připadnout čtrnáctideníku Shromáždění Němců Landes-Zeitungu, který bude věnovat podstatně větší pozornost, než dosud, především dětem a mládeži.

Návrh Shromáždění Němců na odškodnění občanů německé národnosti, předaný Poslanecké sněmovně - PČR

Ještě nikdy za téměř deset let své existence neupoutalo Shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku takovou pozornost téměř všech sdělovacích prostředků v České republice, jako 24. srpna 2001. Naše média uveřejnila zprávu o tiskovce svolané Shromážděním Němců, při které prezident Korbel seznámil přítomné novináře s Návrhem Shromáždění Němců na odškodnění občanů německé národnosti v České republice, předaným 15. srpna poslanecké sněmovně, resp. jejímu petičnímu výboru. Průvodní dopis a vlastní návrh s historickým exkurzem obsahují takové nehoráznosti, které překonávají i obvyklé výplody sudetoněmeckého „landsmanšaftu“. Ono je ale také zřejmé, že autoři tohoto návrhu a jeho obsahu sedí ne(jen) v Praze či Opavě, ale i v Mnichově a Berlíně. Posuďme sami: jak jsem již uvedl, v listopadu 2000 skládal účty prezident Shromáždění Němců Korbel představiteli Svazu vyhnanců a CDU /CSU Koschykovi v Berlíně, o něco později, v prosinci téhož roku, jednalo užší vedení Shromáždění Němců v Mnichově, v sídle „landsmanšaftu“. Při obou těchto rozhovorech jistě padla na stůl i otázka zmíněného návrhu a způsobu jeho předání parlamentu a prezentace na veřejnosti. To, že návrh byl projednán a schválen v březnu 2000 jarním Shromážděním Němců, petičnímu výboru parlamentu předán ale až v druhé polovině srpna, byla jen taktickým manévrem nalezení vhodného okamžiku. Poslanecké sněmovně byl předán materiál, který obsahuje tři složky: 1. Dvoustránkový průvodní dopis, který není pouhou formalitou, ale stručným obsahovým hodnocením údajného útisku a bezpráví německé menšiny v poválečném Československu; 2. Dvoustránkový vlastní návrh odškodnění občanů německé národnosti v České republice, obsahující vedle preambule (v níž se mj. tvrdí, že u nás došlo a dochází k hrubému porušování lidských práv a svobod německé menšiny) šest požadavků, představujících podstatu návrhu; 3. Sedm hustě psaných stránek historického exkurzu. Všechny tyto tři části by vyžadovaly nyní samostatný rozbor, přesahující však záměr této statě. Omezme se proto jen na stručné seznámení se šesti zmíněnými požadavky, bez dalšího komentáře:

1. Obě komory parlamentu České republiky mají přijmout usnesení, že dekrety prezidenta republiky z roku 1945 pozbývají platnosti pro občany německé národnosti, žijící v České republice.
2. Bude přiměřeně navrácen majetek, který byl občanům německé národnosti zkonfiskován na základě dekretu prezidenta republiky č. 12 z roku 1945. V případě, že to nebude možné, požaduje se náhrada ve výši aktuálního odhadu majetku ku dni 1. 1. 2001.
3. Bude požadováno odškodnění za pracovní povinnost, která se vztahovala na všechny osoby německé národnosti, které pozbyly československé státní občanství podle dekretu č. 33/1945 Sb., konkrétně finanční náhradu za dobu stanovenou v pracovním nasazení, a sice
  - a) 100 Kč za každý odpracovaný den nebo den stanovený ve sběrném, internačním nebo pracovním táboře;
  - b) finanční příspěvek 15 Kč ke starobnímu důchodu za každý celý odpracovaný měsíc či měsíc strávený v táboře;
  - c) jednorázová částka ve výši 20 % průměrné mzdy v České republice k 1. 1. 2001 za každý měsíc pracovní povinnosti, v němž byla uplatňována 20 % srážka z hrubé mzdy;
  - d) jednorázová částka rovnající se průměrné mzdě v České republice ke dni 1. 1. 2001 za každý započatý měsíc pracovní povinnosti, v němž nebyla vyplacena žádná mzda.
4. Budou vráceny vázané vklady příslušníků německé menšiny v přepočtu na kupní sílu k 1. 1. 2001.
5. Uskuteční se jednorázové odškodnění osob německé národnosti za újmny způsobené násilným přesídlením ve výši 10 000 Kč.
6. Bude poskytnuto jednorázové finanční odškodnění občanů německé národnosti ve výši 10 000 Kč za znemožnění užívat akademické tituly získané na německých vysokých školách po 17. 11. 1939 a vykonávat práci odpovídající jejich vzdělání. (Poznámka: Uvedené požadavky jsou zde zestručněny, originální text návrhu je daleko podrobnější). Okruh osob, které by měly takto nárok na odškodnění, je v návrhu značně široký: „Případně vzniklé majetkové nároky přecházejí v případě úmrtí oběti stejným dílem na žijící manžela/ku a děti. V případě, že osoba nezanechala ani manžel/ku ani děti, mohou požádat stejným dílem sourozenci oběti. V případě, že tyto osoby neuplatní tento nárok, přechází tento na oprávněné dědice“.

Již pouhý letmý pohled na tyto požadavky prozrazuje, že jde fakticky o nehoráznost, jaká v dosavadní téměř desetileté existenci Shromáždění Němců nemá obdoby. Je proto otázkou, zda ti, kteří tento dokument zpracovali a schválili, si nejsou vědomi jeho neodpovědnosti a nesmyslnosti, nebo zda tím sledují vědomou provokaci proti českému státu, proti naprosté většině jeho lidu. Autoři dokumentu přece museli vědět, že – až na nepatrné výjimky – je tento návrh naprosto nepřijatelný. Požadavek na zrušení tzv. Benešových dekretů, což je i jedním z hlavních požadavků „sudetoněmeckého landsmanšaftu“, nemá naprosto žádné historické či jiné oprávnění. Dekrety prezidenta republiky z doby války a těsně po jejím skončení se staly součástí našeho právního řádu, byly vydány v zájmu Československa i spojeneckých mocností, byly vydány proto, že naše republika byla okupována nacistickým Německem a nemohla se svobodně doma rozhodovat. Proto byly dekrety vydávány ve svobodném světě a po osvobození republiky. Prozatímní národní shromáždění ústavní dekrety a dekrety prezidenta republiky schválilo a tak se tyto dekrety staly ústavními zákony či zákony ČSR a v této právní formě i součástí československého právního řádu a po

vytvoření ČR jsou složkou českého právního řádu. Výjimka, kterou pro sebe požaduje Shromáždění Němců, by fakticky degradovala dekrety prezidenta jako celek, byla by fakticky popřením výsledků 2. světové války (a o to také revanšistům jde).

Podobně navrácení majetku: Majetek všech Němců, s výjimkou antifašistů a účastníků protinacistického odboje z řad Němců, byl zkonfiskován na podkladě rozhodnutí Spojenců v Postupimi a následných jednání, zejména Pařížské reparační dohody, která stanovila povinnost každému účastnickému státu, aby zajistil německý majetek na svém území tak, aby se nemohl vrátit do německých rukou. Hodnotu tohoto majetku byly spojenecké státy povinny odečíst ze svého podílu na reparacích. Z tohoto ustanovení však byla stanovena výjimka, jež byla formulována dohodou následujícím způsobem: ... „majetek, který byl vlastnictvím členské země Spojených národů anebo osob, které byly příslušníky této země a nikoli Německa v době anexe nebo okupace této země Německem či v době jejího vstupu do války, nebude započten na jeho účet reparací...“ (Dohoda o německých reparacích, str. 67–68, přeložil dr. M. Rašín, Praha, Orbis 1946).

Z uvedeného vyplývá, že Československá republika nemusela odečíst hodnotu majetku konfiskovaného bývalým československým Němcům ze svého reparačního účtu. Prof. JUDr. V. Pavlíček, DrSc.: ... „Nucená práce německého obyvatelstva byla součástí rozhodnutí spojeneckých mocností o částečném napravení strašlivých škod, které Německo spáchalo a německé obyvatelstvo podle prohlášení velmocí tento režim jednoznačně podporovalo. Pracovní povinnost této skupiny obyvatelstva byla stanovena dekretem č. 71/1945 Sb., z 19. září 1945 o pracovní povinnosti osob, které pozbyly čs. státního občanství. Tuto pracovní povinnost nelze označit za ‚otrockou práci‘. Jde opět o pobuřující snahu tímto způsobem omlouvat otrockou práci v německých koncentračních a vyhlazovacích táborech. Ostatně i pro čs. občany byla vyhlášena pracovní povinnost dekretem prezidenta z 1. října 1945 o všeobecné pracovní povinnosti. Rozdíly v podmínkách pracovní povinnosti byly v jejím rozsahu, věkových, výši odměny a v některých dalších technických skutečnostech....“

Součástí odstraňování negativních důsledků války a zajištění mírového a klidného vývoje republiky bylo i přesídlení části občanů, včetně Němců. Nebýt hitlerovské války, nebylo by ani přesídlení. Pokud jde o vázané vklady, ty byly vynuceny zájmem a potřebou obnovy a konsolidace československého národního hospodářství, zničeného válkou a okupací. Týkaly se nejen Němců, ale i dalších obyvatel republiky. Je paradoxní, že jejich navrácení v dnešní kupní síle chtějí ti, jejichž mnozí předkové se na rozpadu Československé republiky a na příchodu nacismu nejvíc podíleli. Shromáždění Němců požaduje odškodnění pro Němce, kteří absolvovali německé vysoké školy a po 17. listopadu 1939, kdy byly všechny české vysoké školy uzavřeny, absolvovali školy německé, vychovávající a vzdělávající samozřejmě v nacistickém duchu. V tomto duchu také skládali zkoušky a získávali akademické tituly. A za to mají být odškodněni? Návrh na odškodnění občanů německé národnosti byl schválen Shromážděním Němců na jarním zasedání 2001. Hlasovali pro tento hanebný návrh všichni účastníci zasedání? Distancoval se od návrhu někdo z německé menšiny po jeho zveřejnění v srpnu 2001? O tom v Landes-Zeitungu nepsali, o tom volení členové Shromáždění Němců nehovořili. Právem se můžeme ptát našich německých spoluobčanů:

Souhlasíte s tímto návrhem? Myslíte si, že tento návrh odpovídá zájmům českoněmeckých vztahů? Zatím jsme věnovali pozornost jedné části dokumentu předaného poslanecké sněmovně. Pokud jde o další část o historický exkurz, který pro

shromáždění Němců vypracoval a podepsal Franz Chocholaty Gröger, pak o tom můžeme jen stručně konstatovat: jde v něm o snůšku polopravd a lží, která snad nemá obdobu v protičeském štvání, ani v samotném „sudetoněmeckém landsmanšaftu“. Na téměř 500 řádcích není ani slova o řádění nacistů u nás, ani slovo o tom, co nacisté u nás napáchali v dřívější i nedávné minulosti. Vše jen o tom, že Češi, československý stát ubližovali Němcům v Československu, páchali na nich samé křivdy, útisk, bezpráví, atd., atd. Vrcholem pak je tvrzení pana Chocholatyho Grögera, že dekryty prezidenta republiky č. 122 z roku 1945 a č. 123 z roku 1945 daly pokyn ke genocidě německé národnosti v Československu jako celku.

Martin Dzingel, když nastoupil na začátku roku 2001 do funkce jednatele Shromáždění Němců, ve svém prvním interview v Landes-Zeitungu uvedl „...měli bychom se namáhat, aby se na nás čeští spoluobčané dívali jako na menšinu této země a ne jako na venkovskou centrálu sudetoněmeckého landsmanšaftu. ...Musíme se prezentovat jako samostatná organizace“. Návrh Shromáždění Němců, předaný parlamentu České republiky bohužel svědčí o tom, že Shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku zřejmě venkovskou centrálou mnichovského „landsmanšaftu“ skutečně je. V první části našeho pojednání jsme nastínili zaměření a činnost Zemského shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od jeho vzniku v roce 1992 až k srpnu 2001, kdy jeho prezident Hans Korbela předal poslanecké sněmovně parlamentu České republiky provokativní návrh na odškodnění občanů německé národnosti. To se stalo těsně před podzimním zasedáním Shromáždění Němců, kterým bylo ukončeno třetí tříleté období a zvoleno nové vedení. Následující druhá část tohoto pojednání se zabývá výlučně tímto zasedáním ve dnech 20.–21. října 2001, jak bylo prezentováno v tiskovém orgánu Shromáždění Němců – v Landes-Zeitungu č. 23 z 6. listopadu 2001. Landes-Zeitung zřejmě zdaleka neuvedly vše o průběhu zasedání. I tak však podkryly například příčiny nezvolení dosavadního prezidenta Korbela opět do čela SN (zůstává však dál alespoň členem prezidia) či důvody zvolení I. Kuncové novou prezidentkou SN (až dosud zastávala funkci viceprezidentky). Shromáždění Němců v sobě skrývá zřejmě hlubší názorové rozpory. Došlo zřejmě na rozcestí, například jak dál naložit s návrhem na odškodnění Němců v ČR. Bude další cesta SN ve znamení ještě tužší svázanosti s mnichovským „landsmanšaftem“ a jeho revanšistickou politikou, nebo bude přispívat k dobrému přátelství a rovnoprávným vztahům s Čechy a dalšími národnostmi, žijícími v České republice, v zájmu jejího rozvoje?

Landes-Zeitung č. 23 z 6. listopadu 2001, výňatky z obsahu:

Pod titulkem Nové volby Zemského shromáždění – Irena Kuncová novou prezidentkou zmíněné Landes-Zeitung uvedly na straně 1: „Mariánské Lázně: Shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku (SN) má nové vedení. Irena Kuncová, vedoucí střediska setkávání v Moravské Třebové a dosavadní členka prezidia, se prosadila s 19 hlasy proti 16 hlasům dosavadního prezidenta SN, ing. Hanse Korbela.“ Dále článek uvádí nově zvolené členy prezidia a jména odstupujících. Prvním viceprezidentem byl zvolen Bc. Martin Dzingel, druhým viceprezidentem Richard Šulko. Volby se konaly v rámci podzimního zasedání Pracovního společenství německých svazů a SN 20.–21. října v Mariánských Lázních. Rozhodující pro výsledek voleb prezidenta bylo rozdílné pojetí kandidátů Kuncové a Korbela ve vztahu k podpoře německé menšiny ze zahraničí v právních otázkách. Oba kandidáti upozorňují na

problém požadavků vůči českému státu a petičnímu výboru českého parlamentu. Zatímco dosavadní prezident Korbel zastává mínění, že v případě odmítnutí požadavku petičním výborem se musíme obrátit na „sudetoněmecký landsmanšaft“ a další místa v zahraničí, vidí Kuncová toto jako ryze interní problém, který musí být řešen v Česku a s českou vládou. „Máme mnoho přátel v Česku a musíme jich využít,“ řekla. Poukázala na nebezpečí, že při silném opření se o místa v zahraničí, narazíme na zesílený odpor v české společnosti. S tímto pojetím mohla získat většinu delegátů.“ Článek dále uvádí, že v předvečer voleb se delegáti setkali se zástupci „Domovské rady sudetoněmeckého landsmanšaftu“, která právě tentýž den zasedala v Markredwitz v sousedním Bavorsku. Jmenuje hosty zasedání – zástupce velvyslanectví SRN a Rakouska aj., mezi nimi i zástupce Kulturního svazu českých občanů německé národnosti.

V dalším na několika řádcích informuje o vystoupení prezidenta Korbela (jeho projev je uveden v novinách samostatně), M. Dzingela (o mládeži SN) a W. Piverky jun. o dvou veřejně prospěšných společnostech působících v rámci SN – BUSOW a BOHEMIA TROPFAU. I. Kuncová hovořila o aktuálních kulturních otázkách. Nová prezidentka je také autorkou pravidelného úvodníku. Opakuje stručně výsledky voleb a poté děkuje všem dosavadním prezidentům SN – E. Scholzovi, W. Piverkovi a také H. Korbelovi. O něm uvádí: „...přivedl SN o velký kus vpřed. Byly navázány nové kontakty, vybudována spolupráce s mnoha dalšími organizacemi a dále byly rozpracovány nové úkoly a cíle SN.“ Dále píše: „My všichni, kteří zde žijeme, jsme občany této republiky a naši prací budujeme společně tento stát – nejen hospodářsky, ale i kulturně. Naše svazy jsou malými mosty dobrého sousedství mezi našimi městy a městy v Německu a Rakousku.“ Na straně 2 je uvedena zpráva o činnosti SN podzimnímu zasedání 20. 10. 2001 pod titulkem „Kdo nic nedělá, nemůže dělat něco špatně...“. Zprávu ke končícímu třetímu volebnímu období přednesl prezident Ing. Hans Dieter Korbel: „Prvním úkolem, který před námi stál, bylo vyvolat k životu německé noviny jako věstník Shromáždění Němců. Dosud sloužil jako věstník ještě Landes-Anzeiger (Zemský oznamovatel), vycházející jako příloha v Prager Zeitung, protože peněžní dárce s tím nebyl spokojen, museli jsme najít jinou cestu vydávání novin.“ Zpráva dále líčí pokus vydávat německé noviny společně s druhým německým sdružením v České republice, tj. Kulturním svazem. Konala se jednání, zdálo se, že vše je na dobré cestě, v poslední chvíli však předseda tohoto svazu vše odvolal. Po velikém úsilí tak začalo SN počátkem ledna 1999 vydávat vlastní noviny Landes-Zeitung. Velký dík zato patří panu Riedlovi. Krátce po Novém roce 1999 nás postihla další nepříjemná věc. Z velvyslanectví Spolkové republiky Německo nám bylo dáno na vědomí, že prostory Domu Petra Parlěře (tehdejšího sídla SN) nejsou dostatečně využívány a velvyslanectví proto není ochotno poskytovat prostředky pro vysoký nájem. Tak jsme byli nuceni hledat jiné, lacinější prostory.“ Následuje vylíčení těžkostí při hledání nových prostor jak pro kanceláře SN, tak pro redakci novin. SN nyní sídlí v ulici Milady Horákové. „Byly ale i radostnější věci v prvním roce tohoto volebního období“, tj. 1999. Následuje výčet těchto „radostnějších“ akcí. Především to jsou prázdninové dětské tábory pro děti a vnuky členů SN v Rýmařově v Jeseníkách. Bylo zde na sto dětí (měly zde možnost zlepšit znalosti mateřského jazyka svých rodičů a prarodičů). 25 dětí trávilo prázdniny v táboře v zařízení „sudetoněmeckého landsmanšaftu“ Heiligenhof a 40 v Hohenbergu. Dále líčí zpráva činnost zaměřenou na starší generaci, především vzdělávací semináře, například v Nejdku pro 180 účastníků z celé republiky. Vrcholem aktivit v roce 1999 bylo velké kulturní setkání SN 20. listopadu v Praze. To ukázalo ale i na řadu nedostatků v

přípravě a provedení takovéto akce, což je poučením pro příště. Zpráva vysoce hodnotí založení dvou veřejně prospěšných společností pro podporu malých a středních podnikatelů z řad německé menšiny - Bohemia Troppau (Opava) a BUSOW (Vzdělávací a sociální dílo), uvádí konkrétní náplň akcí. V podobném stylu pokračuje výčet aktivit SN v roce 2000. Vyplývá z ní, že počty akcí i účastníků se zvýšily ve všech směrech.

A podobně referuje Korbel v přednesené zprávě o roce 2001. Zde však k jedné podstatné změně došlo. Zatímco vzdělávací semináře byly dosud každým rokem připravovány centrálně z pražského sekretariátu SN pro účastníky z celé republiky, v roce 2000 byla příprava vzdělávacích seminářů přenesena na jednotlivé svazy, včetně zajištění seminářů. Tak seminář v Horní Bečvě v Beskydech připravil Havířovský svaz, v Krkonoších svaz z Moravské Třebové, v Šilheřovicích Hlučínští a v Malé Moravě svaz z Opavy. Velké kulturní setkání všech svazů, které se bude konat 17. listopadu 2002 v Praze v kulturním domě Novodvorská, již bude ve znamení oslav desátého výročí založení Shromáždění Němců. Chystaná výstava by měla být přístupná široké veřejnosti. Korbel dále pokračoval: „Aktivity Shromáždění se neomezují jen na dětské prázdniny, vzdělávací semináře a kulturní setkání regionálních svazů. Zástupci německé menšiny jsou činní i v mnoha grémiích. Zájmy zůstavších (pozn.: těch, kteří nebyli odsunuti) Němců zastupoval např. v Německo-českém diskusním fóru p. Walter Piverka. Ten zastupoval i zájmy Shromáždění Němců až do svého odstoupení v květnu t.r. v Radě národností české vlády, ve které se od roku 1999 podílel i prezident SN, se statutem stálého hosta, to znamená bez hlasovacího práva. Po odstoupení p. Piverky byl prezident jmenován řádným členem rady. Členové SN se podíleli dále na činnosti poradních rad ministerstva kultury, školství a programového ředitele České televize. Tím nejsou aktivity všech SN ovšem zdaleka vyčerpány.“ V další části se zpráva zabývá tím, co všechno bylo v uplynulém volebním období učiněno pro „nápravu bezpráví, které postihlo naši národnostní skupinu po skončení války“. Jako příklad uvádí dotazníkovou akci. Vyhodnocení vrácených dotazníků mělo posloužit přípravě požadavků na českém státu. I když se v dotazníkové akci ne vše podařilo, „přinejmenším jsme dostali přehled, co všechno museli Němci v této těžké době prodělat“.

Tím se pomalu dostáváme k dosavadnímu vrcholu činnosti Shromáždění Němců. Korbel připomíná, že již na prvním zasedání nově zvoleného vedení SN v roce 1998 došlo k diskusi, ve které někteří požadovali výraznější aktivitu SN při požadování odškodnění Němců na českém státu. To přispělo k tomu, že na letošním jarním zasedání SN byl schválen návrh na požadavky na českém státu pro odškodnění občanů německé národnosti. Korbel pak doslova uvádí: „Impuls k tomu dala i má návštěva Spolkového sněmu v listopadu 2000, která vyvolala velkou pozornost v našich médiích. Bylo mi předhazováno, že my, Němci, naše požadavky nepublikujeme doma, ve vlastní zemi, ale v zahraničí. To ale neodpovídá pravdě. Jak já, tak můj předchůdce pan Piverka, jsme při každé možné příležitosti upozorňovali, že Němci stále ještě nejsou rovnoprávními občany této země. A to právě proto, co museli spoluprodělat v poválečné době. Ono opravdu nejde jen o zkonfiskovaný majetek.“ V další části svého vystoupení Korbel uvedl, proč SN předložila svůj požadavek na odškodnění Němců parlamentu teprve několik měsíců po jeho projednání a schválení prezidiem SN: Čekalo se, až začne vyplácení odškodného českým občanům, nasazeným za války k nuceným pracím v Německu. Po předložení požadavku SN parlamentu 15. srpna 2002 svolal prezident SN tiskovou konferenci, aby tak mohla být s požadavkem seznámena celá veřejnost. Podle zákona měla přijít z parlamentu do 30 dnů odpověď, jak se s návrhem

předkladatele, tj. Shromáždění Němců, naloží. Tato odpověď" však dosud nedorazila. Zpráva poté přechází k některým interním otázkám činnosti SN. Korbel uvádí, že v dosavadním přednesu zprávy by se mohlo zdát, že vše bylo ve Shromáždění Němců v uplynulém období pozitivní. Tak tomu ale nebylo. „Co se nám vcelku podařilo, bylo zlepšení komunikace mezi jednotlivými svazy. Jsou svazy, které na každou informaci promptně reagují, jsou ale také svazy, které si informace SN sotva přečtou.“ Podrobněji pak rozvádí některé příklady činnosti aktivity prezidia a Pracovního společenství německých svazů.

V samém závěru zprávy věnuje dosavadní prezident Shromáždění Němců Korbel pozornost čtrnáctideníku Landes-Zeitung, který by nemohl být vydáván bez finanční podpory české vlády. Konstatuje nedostatečný zájem německých občanů o tyto noviny, což se týká i organizovaných v německých svazech. Landes-Zeitung „vychází v 5000 výtiscích, z toho je bohužel jen 850 pro předplatitele. Smlouva o finanční podpoře však dovoluje jen 2000 výtisků remitendy (neprodané tisky). Proto jsme neprodané výtisky rozdělovali školám.“ Jediným řešením této situace je dosáhnout toho, aby každý organizovaný člen německých svazů se stal předplatitelem. Na samém konci přednesené zprávy H. Korbel řekl: „Ne vše probíhalo tak, jak jsme si představovali. Ale jen ten, kdo nic nedělá, nemůže dělat něco špatně“, a poděkoval všem za práci v právě skončeném období SN. Na str. 2 se uvádí pod titulkem: **Práva menšin posílit – Barbara Stammová ze „Sudetoněmecké domovské rady“ na návštěvě v Mariánských Lázních:** „Na podzimní zasedání Shromáždění Němců v Čechách na Moravě a ve Slezsku, které se konalo v Mariánských Lázních, přišla v sobotu na návštěvu „Sudetoněmecká domovská rada“, která měla v tento den schůzi v bavorském Marktredwitz. Spolu s Domovskou radou přišla i státní ministryně v.v. Barbara Stammová. Ta ve svém projevu kritizovala český právní řád, který dosud vylučuje německou menšinu z jakýchkoliv restitučních nároků. Nešetřila ani kritikou oficiálních postojů německé spolkové vlády stejně jako české vlády, které neakceptují sudetoněmecké vyhnance jako politické partnery v německo-českém dialogu“ B. Stammová uvedla, že nikdo nezpochybňuje vstup České republiky do EU. Doplnila ale, že „nikdo se nemůže vysvléci ze svých dějin“. Důsledky vyhnání a diskriminace Němců v poválečném Československu musí být v jednáních nastoleny. Exministryně zdůraznila význam ‚německo-českého diskusního fóra‘, jehož je sama členem, pro práva menšin jak v Německu, tak také v České republice. V této souvislosti poděkovala výslovně prezidentovi SN Korbelovi za práci Shromáždění Němců. V další části setkání odpovídali na otázky hostitelů-účastníků zasedání SN Barbara Stammová, Hans Korbel i další zástupci Domovské rady. Hosté ze „Sudetoněmecké domovské rady“ se zúčastnili následného kulturního programu spolu s účastníky zasedání. Na str. 3 se uvádí pod titulkem: **Zajímavosti – podávat co možná nejobektivněji – Manfred Riedl se rozloučil jako šéfredaktor.**

Účastníkům podzimního zasedání zaslal dopis, ve kterém se rozloučil jako šéfredaktor Landes-Zeitungu. Pro nemoc se nemohl osobně zúčastnit. Uvádí, že za tři roky existence noviny získaly u čtenářů potřebnou vážnost, zvláště jejich pravidelné přílohy. Nevytvářely žádné obrazy nepřítelů, zajímavosti podávaly co možná nejobektivněji. „Pozornost novinám (tzn. Landes-Zeitungu) je bohužel ze strany některých středisek setkávání a regionálních svazů mimořádně nízká. Těžiště našeho rozšíření leží na severovýchodě republiky Podobně je tomu s příspěvky z centra a regionů. M. Riedl dále uvádí některé těžkosti, zvláště v distribuci novin a končí: „Těšme se z toho, že zástupkyni ve funkci vedoucího redaktora bude paní Margit Řehoříková, Tím bude

umožněno další vydávání Landes-Zeitungu. Chtěl bych vás ujistit, že v budoucnu se budu podílet na práci pro tyto noviny.“ Naši pozornost je však třeba věnovat i dalším významným příspěvkům, uveřejněným v Landes-Zeitungu č. 23.

Prvořadou pozornost zaslouží především vyhlášení dlouhodobé ankety, která bude zřejmě zaplňovat stránky těchto novin příští měsíce. Pod názvem **Fórum názorů: Myšlenky o budoucnosti německé menšiny** se uvádí: „Byro Shromáždění Němců vyzývá členy svazů německé menšiny, aby se vyjádřili k tématu ‚Myšlenky o budoucnosti německé menšiny‘. Chceme na tomto místě vytvořit fórum názorů, na kterém se budou podílet naši čtenáři. První dvě názorová stanoviska pocházejí od paní Irene Kuncové z Moravské Třebové a od paní Dory Müllerové z Brna“. I. Kuncová ve svém příspěvku na začátku uvádí, jak na počátku devadesátých let byly zakládány německé svazy, co všechno Němci v Československu očekávali, do čeho dávali svou energii, své naděje. Radovali se, že „opět mohou rozvíjet svou mateřskou řeč a kulturu, což nebylo dlouhou dobu možné“. Časem se ale všechno změnilo, nyní nastalo určité zpoždění a rozčarování. Nemilým překvapením jsou výsledky nedávného sčítání lidu, ve kterém se k německé národnosti přihlásilo necelých 40 000 občanů, což je mnohem méně, než se čekalo.

V dalším paní Kuncová, která byla na výše zmíněném podzimním zasedání Shromáždění Němců zvolena jeho prezidentkou, píše, že Němci jsou u nás v České republice v nerovnoprávném postavení oproti Čechům. „Proč platí pro české občany jiná práva, než pro německé? ... My jako Shromáždění Němců bychom se měli více angažovat, aby stejná práva platila pro všechny.“ Nato pokládá otázku, jak toho dosáhnout. Slabinu německé menšiny vidí v tom, že je značně roztráštěná, netáhne za jeden provaz. To platí i o jednotlivých regionálních německých svazech. Místo, aby spolupracovaly, hrají si každý na svém písečku. Uzavírá: „Doufám, že německá menšina má nové šance do budoucna tím, že Česká republika se stane členem Evropské unie. Velké perspektivy má zvláště mladá generace, mj. pro svou znalost němčiny. Evropská unie bude také věnovat větší pozornost právům menšin.“

Uvedený příspěvek nové prezidentky Shromáždění Němců naznačil, jakou cestou bude chtít svůj spolek vést. Další příspěvek do otevřeného názorového fóra od D. Millerové se věnuje ryze interní brněnské záležitosti: Zřízení mateřské školky pro německé děti, která měla působit v rámci tzv. Střediska setkávání (Begegnungszentrum – BGZ), jaké problémy s tím vyvstaly. Penze pro to dal mj. „sudetoněmecký landsmanšaft“, hodně pomohla Seliger Gemeinde a její předseda V. Gabert. Několik příspěvků je věnováno kontaktům Shromáždění Němců a „landsmanšaftu“.

Větší angažovanost pro německou menšinu v Čechách požaduje na německé vládě mluvčí vyhnanců spolkové frakce CDU/CSU Hartmut Koschyk. Především by měla vláda podpořit petici Shromáždění Němců v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, požadující odškodnění německé menšiny za nucené práce a zabavený majetek po roce 1945. Uvádí dále požadavek prohlášení neplatnosti Benešových dekretů pro české občany německé národnosti. Koschyk kritizuje, že spolková vláda považuje tuto věc za vnitřní záležitost vztahů německé menšiny a českého státu. Ludger Volmer, státní ministr v ministerstvu zahraničí, prohlásil, že spolková vláda nevidí žádný důvod k tomu, aby zasáhla do petičního procesu.

Další příspěvek je věnován tématu **Němci a Češi v budoucí Evropě**. Informuje nejdříve o semináři, který uspořádalo Sudetoněmecké vzdělávací a sociální dílo ve dnech 7.–12. října 2001 ve dvou vzdělávacích zařízeních - v Bad Kissingenu a

Hohenbergu poblíž českoněmecké hranice u Chebu. První seminář měl téma „Němci a Češi – tisíc let trvajících sousedství“. Přednášeli na něm významní odborníci prof. Dr. Rudolf Grulich a Dr. Schickel z Německa a Felix Seebaer a L. Novotný z České republiky. Druhý seminář v Hohenbergu byl připraven pro české žáky a studenty ze Slezska na téma „Evropa budoucnosti - integrační perspektivy mezi vlastní a globalizací“. Hlavní pozornost byla věnována přípravě vstupu České republiky do EU a v důsledku toho ochraně menšinových práv a zajištění lidských práv. O zkušenostech z euroregionů hovořil bavorský jednatel Euroregio Egrensis, H. Ehm.

Mládeži byly věnovány i některé kratší informace, například na semináři v Pardubicích o praktické práci s mládeží. Účastníci se mohli dovědět hodně o přípravě a pořádání seminářů pro mládež, pro praktickou činnost mezi svými vrstevníky. Landes-Zeitung přináší i zprávu „**Sudetoněmecká mládež: vedení potvrzeno**“. Na mnichovském dnu sudetoněmecké mládeže (tzn. výročním zasedání) byl velkou většinou hlasů zvolen do funkce spolkového předsedy Sudetoněmecké mládeže dosavadní předseda Robert Wild. V předsednictvu Sudetoněmecké mládeže působí již od roku 1989. Jedním z jeho úkolů bude dále podporovat dobře fungující setkávání německé a české mládeže. Landes-Zeitung věnuje tradičně pozornost Střediskům setkávání Begegnungszentren – BGS a aktivitám sudetoněmeckých katolíků. Tentokrát ale přišla tato tematika zkrátka, když značnou část stránky bylo nutno věnovat zasedání Shromáždění Němců v Mariánských Lázních. Jediný příspěvek z činnosti BGZ byl věnován **členskému shromáždění BGZ v Moravské Třebové**. Popisuje činnost střediska v uplynulém období. Připomíná účast členů na semináři, který pořádala sudetoněmecká Ackermann-Gemeinde v Rohru. Seminář řídil farář Anton Otte, jenž mj. řekl: „I když nás je po posledním sčítání obyvatel jen 38 000, pak to jsou stále ti Němci, se kterými vždy můžeme počítat.“ Jedním z nejvýznamnějších svátků katolické církve je srpnové Nanebevzetí panny Marie. Církevních oslav, které se konaly v Kynšperku, se zúčastnili Němci z České republiky, ale i z Německa, především místní rodáci, a jejich potomci, narození po válce v Německu. Z pověření plzeňského biskupa Radkovského celebroidal část mše německy Mag. E. J. Ender. Na radnici vlály ten den české i německé prapory.

Výstava o Erichu Kästnerovi v Jihlavě je tématem příspěvku A. Adama. Ten v úvodu píše: „Toto je první výstava o německy píšícím spisovateli zde v Jihlavě od konce války,“ hrdě vysvětlil předseda jihlavského regionálního kulturního svazu Mojmir Kolář. Hned k tomu ale dodává, že „v Jihlavě musíme být velmi obezřetní na jakoukoli zmínku o německé minulosti Jihlavy, protože mnozí o tom jen velmi neradi něco slyší“. Erich Kästner, německý spisovatel, známý u nás hlavně svou knihou „Emil a detektivové“, byl nacisty umlčen a ve své práci mohl pokračovat znovu až po skončení války. Ještě jedné výstavě je zde věnována pozornost a to dokonce v čtyřstránkové příloze pod názvem „**Němečtí umělci ovlivňovali slezskou kulturní krajinu – Výstava v opavském Středisku setkávání**“. Není to první výstava o německých osobnostech, která zde byla instalována: proběhla například výstava o Franzu Schubertovi, jehož matka se narodila nedaleko ve slezských Zlatých Horách, o Bertoldu Brechtovi, který žil dva roky v Praze, o Gustavu Mahlerovi. Nyní se zde můžeme seznámit s dílem opavského malíře a grafika, německého antifašisty Helmuta Krommera. Maloval ostravskou krajinu, ale portrétoval i prezidenta T. G. Masaryka. Druhým vystavovatelem je Paul Gebauer, jehož hlavním motivem byla slezská krajina a lidé v ní žijící.

Pod nadpisem „**Na druhé straně od Temelína a Benešových dekretů**“ je otištěn rozhovor s Dr. Manfredem Poigerem, ředitelem Rakouského kulturního fóra v Praze. Na

otázku co je těžištěm činnosti Rakouského kulturního fóra, odpovídá: „Máme více těžišť. Jedním z nich je zpracování společných dějin. Existuje řada společného mezi Rakouskem a Českou republikou. Dříve hodnotili Češi rakousko-uherskou monarchii velmi negativně, označovali ji jako žalář národů. To se dnes začíná měnit, v České republice je velká snaha o nové zpracování těchto dějin“. M. Poiger dále uvádí, že fórum usiluje o kontakty hlavně s mladým publikem. Proto pomáhá uvádět na filmových festivalech rakouské filmy, ale zrovna tak získalo fórum rakouského diskžokeje na jazzový festival v Hradci Králové. Pozornost věnuje rozhovor i otázce Temelína a tzv. Benešových dekretů. Vedoucí fóra v těchto otázkách vidí určité problémy, ale nechce tuto otázku přeceňovat. ... „Mezi Prahou a Vídní nejsou velké rozdíly. Mezi Rakouskem a Českem existovala bohatá tradice multikulturního klimatu, která se bohužel vytratila. Naší snahou je přispět k jejímu obnovení.“
PhDr. Vladimír Novák, CSc.

Toto je Evropa !

Prohlášení proti válce a za mír

Dne 15. listopadu jsme předali všem poslancům německého Spolkového sněmu toto prohlášení, které je zároveň vážnou výzvou proti válce i za samostatnou svobodnou cestu Evropy. Není totiž žádný důvod, proč bychom měli ve válce následovat Spojené státy. Právě evropská kultura a politika může v opatřeních k zachování míru nabídnout tolik, aby se Evropa nutně stala místem, odkud bude vzcházet mír a dialog a nikoli válka.

My občané Evropy víme, že každá válka přináší místo míru vždycky jen smrt a zkázu, nevýslovné utrpení, zoufalství a zánik všech lidských vazeb, že má za následek lhostejnost, zesurování a zbídačení a že nikdy nebude ničím ospravedlněno trýznění lidu, nesmyslné obětování lidí a utrpení celých generací, jež z toho vzejde; že každá válka ničí snahy o více lidskosti, ničí kulturní vymoženosti a vědecký pokrok, že válka, zvláště a teror nikdy nedokázal přinést mír, neboť ten může být vždycky dán jen spravedlností, právní jistotou, uznáváním individuální hodnoty a důstojností každého člověka, ochranou jeho života, svobody a vlastnictví; že jen za těchto podmínek je možno národy vzdělávat a vychovávat a vytvářet humánní kulturu a jen tak že může v každém jedinci růst smysl pro spravedlnost, láska k bližnímu, solidarita, smysl pro obecné blaho a uznávání rovnosti všech lidí a že jen tak může docházet k porozumění mezi lidmi a ke ctění jak vlastních dějin a kultury, tak dějin a kultury jiných národů, a jen tak je možné mírové řešení sporů i respektování každého jedince; že příští generace se budou moci stát nositeli občanské společnosti, jen pokud budou vychovávány k míru a k vytváření míru, jak odpovídá jejich přirozenosti a jen tak že se budou moci naučit žít mezi sebou a s jinými národy a státy v duchu sebeurčení a vzájemné rovnosti; že Spojené státy se nemohou odvolávat na právo na sebeobranu ve smyslu článku 51 Charty Spojených národů, neboť ten předpokládá trvalý ozbrojený útok cizího státu a to se nestalo, protože Afghánistán Spojené státy nenapadl; že Rada bezpečnosti OSN nekonstatovala oprávněnost Spojených států odvolávat se na článek 51 Charty OSN, ani rezoluce OSN č. 1368 (z 12. 9. 2001), ani rezoluce OSN č. 1373 (z 28. 9. 2001) nemluví o aktu válečném, nýbrž pouze o teroristickém atentátu; že pouze Rada bezpečnosti může rozhodnout o vojenských opatřeních k obnovení míru, a to z pověření OSN a poté co byl teroristickými akty ohrožen mezinárodní mír a že zároveň se Rada bezpečnosti OSN na žádných vojenských opatřeních k obnovení míru neusnesla - jak se

stalo v případě války v Perském zálivu proti Iráku; že z toho plyne, že ani z pohledu Rady bezpečnosti OSN nejsou splňovány podmínky článku 51; že i pokud by šlo o případ sebeobranu ve smyslu článku 51 Charty OSN, byla by sebeobrana dovolena jen po krátkou dobu – k sebeobraně pro daný případ – a byla by to Rada bezpečnosti OSN, kdo by byl povinen podniknout ona opatření k nastolení mezinárodního míru; že jestliže se Rada bezpečnosti na žádných vlastních opatřeních neusnází, vrhá to jen světlo na nynější stav OSN a její závislost na Spojených státech (proto nyní Spojené státy začaly splácet OSN svoje mnohaleté dluhy); že rozhodnutí nebo smlouva, která je v rozporu s právem, je vždycky neplatná a nemohou z ní vyplývat žádné povinnosti; že rovněž rozhodnutí NATO konstatující případ vzniku spojeneckých povinností je ve smyslu toho, co bylo právě řečeno, v rozporu s mezinárodním právem a tedy neplatné, neboť Severoatlantická smlouva v člancích 5 a 7 váže uplatnění práva na obranu na naplnění článku 51 Charty OSN a podle nichž je NATO dovoleno jen to, co je v souladu s článkem 51 Charty OSN; že nová, ofenzivní doktrína Severoatlantické smlouvy, přijatá v roce 1999, nemá žádný smluvní charakter a následkem toho nemůže být závazným podkladem pro nějakou spojeneckou povinnost nebo nějaké jiné vojenské akce. Ty mohou vyplývat pouze z parlamentem ratifikované ryze obranné Severoatlantické smlouvy z roku 1949 (s níž je nová doktrína NATO v rozporu); že se proto Německo podle ustanovení své ústavy se na této válce, která je v rozporu s mezinárodním právem, vůbec nesmí podílet, ani kdyby spojenecká povinnost formálně právně – ale v rozporu s mezinárodním právem – nastala; že rovněž použití zbraní jako například tříštivých bomb, „Daisy Cutter“ bomby a bomby FAE („Fuel Air Explosive Bombs“) je v rozporu se Ženevskými konvencemi i s dodatečným protokolem k Ženevským ujednáním z 12. 8. 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (s Protokolem I) z 8. 6. 1977; že americké vedení války porušuje Ženevské konvence, protože je napadeno a zasahováno civilní obyvatelstvo a protože je zabraňováno humanitární pomoci a je bombardován nezávislý mezinárodní subjekt Mezinárodní komise červeného kříže; že, jak odpovídá naší evropské kultuře, právnímu státu i politické tradicí, musí se každé lidské jednání vyznačovat ctěním každého bližního jako rovnocenného partnera a jeho ochranou že svoboda je vždycky také svobodou pro ty, kdo smýšlejí jinak a každý může být skutečně svoboden, jen jestliže je svoboden i jeho bližní; že v souladu s humanitní tradicí Evropa vždycky znovu – naposledy po druhé světové válce – nacházela cesty, jak řešit problém ve společném dialogu a zabraňovat válce; že v souladu s představou světa v míru evropské národy nalézaly poctivými a upřímnými kroky cestu dialogu a nástroje k uskutečňování ideje trvalého míru; že v souladu s mezinárodním právem je tu v neutrálních státech nástroj a model pro práci ve prospěch míru a humanitární pomoci, model, který je lidské povaze mírového soužití v malých suverénních společenstvích nejbližší; že, jak odpovídá trvalé neutralitě, ale i jednoznačně v německé ústavě zakotvenému omezení vojenských aktivit pouze na obranu vlastní země (a zemí spojenců), jsou sliby, jimiž si národy vzájemně zaručují mír, bezpečnost a spravedlnost, závazné; že pokud jde o důstojnost člověka, je v Evropě řada demokracií, které spravedlivě a v rámci právního státu, řeší spory jak uvnitř států tak mezi státy, že vzhledem k těmto jedinečným společenstvím budovaným na lidském rozumu, ale i na víře a společenstvím, jejichž základem je právní stát a kultura, trvá tu možnost, ale i povinnost, aby každá podoba zločinu byla stíhána výlučně cestou právního státu. Kdo chce zajišťovat mír, demokracii a svobodu, musí zločince, jako jsou například teroristé, pohnat před soud. Evropa však z trpké dějinné zkušenosti ví: Pouze

ten, kdo zaručuje spravedlivý korektní soudní proces, se vyvaruje zasévání nenávisti a zoufalství; že v souladu s dějinnými zkušenostmi, a jak odpovídá lidské a kulturní rozmanitosti v Evropě a ve světě, není tu žádný důvod opouštět zásadu mírového soužití, která se vyznačuje právem na sebeurčení a nezrušitelným právem všech občanů, aby si o svých záležitostech v každé chvíli rozhodovali sami. Takovým důvodem není ani globalizace a už vůbec jí není globalizace vnucovaná vojenskou silou; že, jak odpovídá demokratické zásadě lidské spravedlnosti, bezpečnosti a svobody, vždycky jsme bojovali proti bídě a za vytváření sociálně tržního hospodářství, které je nejlepším zajištěním jak vnitrostátního, tak mezinárodního míru; že o zmocňovacím zákonu ani o druhé světové válce nerozhodli občané, nýbrž že o tom rozhodl parlament že také válka, která je nyní vedena proti Afghánistánu a jeho obyvatelstvu a která má být vedena ještě proti dalším zemím, je proti právu, zavrženíhodná a občany odmítaná.

Vzhledem k těmto skutečnostem prohlašujeme:

Teroristické činy je nutno odsuzovat. Jsou popřením instituce právního státu i práva jako takového, vystavují lidi svévolnému a brutálnímu násilí a nikdy nemohou být nijak ospravedlněným nástrojem řešení sporů. Válka, s výjimkou obrany vlastního území (a území napadeného spojence) je odsouzeníhodná v každé podobě. Tato osvědčená zásada mezinárodního práva musí být dodržována a respektována i vládami. Útočná válka proti Afghánistánu není vedena z pověření OSN, je v rozporu s mezinárodním právem a je nutno všechny její podoby odsoudit. Prostředky, jakými je tato válka vedena (bombardování zařízení, jež jsou pod ochranou mezinárodního práva, například zařízení Mezinárodního červeného kříže, útoky na civilní obyvatelstvo, používání zbraní, jako jsou tříštivé bomby, atomové, bakteriologické a chemické zbraně), jsou mezinárodním právem dány na index a terorizují afgánské obyvatelstvo; stejně jako používání zakázaných zbraní jsou proti lidskosti a porušují lidská práva. Válka proti Afghánistánu a zvláště jednání Spojených států v této válce je z uvedených důvodů (nebyl k ní dán mandát OSN, není dbáno zásady přiměřenosti užitých prostředků, je bombardováno civilní obyvatelstvo a zařízení Mezinárodního červeného kříže) je pouze **jinou formou terorismu**, ještě k tomu terorismem prováděným státem.

Stát, který tímto způsobem porušuje právo, dopouští se **státního terorismu**. Je proto nutno otevřeně a poctivě odpovědět na otázku, kterou nyní slyšíme zřídka. Jaké strategické cíle Spojené státy ve skutečnosti v této válce sledují? Nikdo nám nemůže namluvit, že teror se potírá tím, že se terorizuje národ a že se miliony lidí vystavují smrti hladem. Z historických zkušeností víme, jak bombardování civilního obyvatelstva válku prodlužuje a jak právě ponižování protivníka nejvíce připravuje půdu pro další války. Je v tom úmysl?

Je nutno tázat se občanů samotných přímo, jestli chtějí nebo nechtějí válku. Jinak ať jdou do války ti, kdo o válce rozhodli bez lidu. Národy Evropy mají právo vzhledem k afghánské válce všechny důvody požadovat aby globalizace, zaměřená jen na profit, byla zastavena a aby se v její cestě navázalo na pozitivní zkušenosti, protože je to v neposlední řadě nestoudné hospodářské vykořisťování a **surový velkokapitalismus**, co dnes vytváří půdu, na níž roste zoufalství a teror. Evropské národy odevždy pěstovaly svobodnou výměnu zboží s jinými národy, ale zachovávaly si přitom jejich svébytnost a sebeurčení. Vlády a parlamenty nemají žádné právo přehlížet mravní normy, mezinárodní právo a spravedlnost a nedbat vůle národů. **Naléhavě potřebujeme více**

přímé demokracie, občané musejí do věcí více mluvit. Víme ze zkušeností se všemi válkami, v neposlední řadě s druhou světovou: Mír, bezpečnost a demokracii přináší jen dialog. Spory patří na jednací stůl, například ve Švýcarsku.

*Redakce „Zeit-Fragen“ a společnost „Mut zur Ethik“ (Odvaha k mravnosti), 14.11. 2001
Přeložil Ing. Dalibor Plichta, politolog, ze švýcarského týdeníku Zeit-Frage
Redakce J. Řezníček Připravil JUDr. O. Tuleškov*

Vydalo Křesťanskosociální hnutí ve spolupráci s OR Klubu českého pohraničí v Praze 10 jako svou 40. publikaci určenou pro vnitřní potřebu vlasteneckých organizací. Publikace neprošla autorskou ani jazykovou úpravou. Praha, prosinec 2001. Kontaktní adresa: JUDr. Ogňan Tuleškov, Na Čihadle 18, 160 00 Praha-Dejvice. Webová stránka: www.ksl.wz.cz E-mail: vydavatel@seznam.cz